

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1084797/3

בבית הדין הרבני האזורי נתניה

לפני כבוד הדיינים:

הרב אברהם מייזלס, הרב אריה אוריאל, הרב אברהם דב זרביב

התובעת: פלונית

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד לוסקי מאיר)

הנדון: חובת הבעל ברפואת אשתו – גדריה וגבולותיה

פסק דין

רקע

מונחת לפנינו תביעת האישה מבעלה לשעבר לתשלום על טיפולי שיניים אשר החלו כבר בזמן חיי הנישואין עוד טרם שדובר על גירושין.

בתחילת שנת 2015 סבלה האישה מדלקת שיניים קשה מאוד ובעקבותיה נאלצה לעקור את כל שיניה.

העקירה בוצעה בתאריך כ"א בשבט תשע"ה (10.2.15) במרפאה בבית החולים הדסה ובו ביום הותקנו בפיה זוג שיניים תותבות כהליך ראשוני (הוצג מכתב מהמרפאה המאשר את קיום הטיפול).

עלות הטיפול הזמני הייתה שלושים אלף ש"ח ובשל מצבם הכלכלי לוו האישה ובעלה מהורי האישה סך חמישה עשר אלף ש"ח (הוצגו פרטי כרטיס אשראי של אבי המבקשת).

כמו כן נלקחה מהבנק הלוואה על סך נוסף של חמישה עשר אלף ש"ח אשר קוזזו משכרה של האישה, סיום פירעון הלוואה בחודש ספטמבר 2016.

ביום י"ז בסיוון תשע"ו (23.6.2016) הגישה האישה תביעה לפסיקת מזונות אישה וכן תביעה לתשלום על המשך טיפול השיניים, וכך כתבה:

האישה, אשר נאלצה לעקור את כל שיניה בשל מחלת חניכיים קשה, זקוקה בדחיפות לסך של 189,000 ש"ח לצורך השתלת שיניים וטיפול בלסתות. עקב מצבה הרפואי, הנ"ל זקוקה לטיפול בהרדמה מלאה. מצ"ב הצעת מחיר לטיפול הנדרש מהמרפאה בה היא מטופלת וחוו"ד מקצועית של הרופא המטפל. כל עיכוב בטיפול יגרור נזק ופגיעה נוספים וקושי בשיקום הפה.

על הבעל לשאת בעלויות טיפול השיניים של האישה.

לכתב התביעה צירפה האישה הצעת מחיר להמשך טיפול שקיבלה ממרפאת הדסה בתאריך ט' בסיוון תשע"ו (15.6.16) על סך 189,000 ש"ח. כמו כן בדיון שהתקיים בתאריך כ"א בכסלו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תשע"ז (21.12.2016) ובתאריך ה' בטבת תשע"ז (3.1.2017) חוזרת האישה על תביעתה לטיפול שיניים (ראה פרוטוקולים).

בתאריך ו' בכסלו התשע"ז (6.12.2016) ניתנה החלטה המבטלת את חיוב הבעל במזונות זמניים.

בתאריך ד' בשבט תשע"ז (31.1.2017) הוגשה תגובת הבעל:

[...] 24. מדובר על אישה שהוכח שנפסקו לה מזונות זמניים – על אף שלא היתה זכאית לכך – וזאת משום שרימתה את בית הדין ולא חשפה את היותה עובדת ומשתכרת וזאת רק מעט משקריה שהוכחו!

25. מדובר על אישה שמרגע שהופסקו מזונותיה עותרת היא לטיפול שיניים בראייתה בבעל – כספומט!! ויש לשים לכך סוף!!

מכל האמור עולה שתגובת הבעל אינה מדויקת משום שהוכח כי תביעת האישה לתשלום הטיפול כבר הוגשה בכתב התביעה בתאריך י"ז בסיוון תשע"ו (23.6.2016) טרם הופסק חיוב המזונות הזמניים.

בנוסף, בפרוטוקול הדיון (מה' בטבת תשע"ז – 3.1.2017, שורה 127) נכתב מפי ב"כ הבעל:

אני אתייחס למה שהיא אמרה, לשיניים. הגברת אומרת: "לפני שנה וחצי התחלנו טיפול בהסכמה." לא הייתה הסכמה למאה ותשעים אלף שקל. הם לא ביחד למעלה מחצי שנה.

בו ביום הצדדים התגרשו.

החלטה

הבעל חייב בתשלום הטיפול שנעשה בכ"א בשבט תשע"ה (10.2.15) בסך שלושים אלף ש"ח שנלקחו בהלוואה כמפורט בפרוטוקול, אולם את תשלום הטיפול הנוסף על סך מאה ותשעים אלף ש"ח הבעל פטור מלשלם.

נימוקים

המקורות לדיון

סוגיית חיוב הרפואה של בעל לאשתו מובאת במסכת כתובות (נא ע"א) – במשנה:

נשבית – חייב לפדותה, ואם אמר הרי גיטה וכתובתה ותפדה את עצמה – אינו רשאי. לקתה – חייב לרפאותה (רש"י: שהרפואה כמזונות) אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה רשאי (רש"י: שאין אדם חייב לזון גרושתו).

ובגמרא (שם נב ע"ב) ישנו דיון לגבי רפואת האלמנה מנכסי היתומים:

לקתה – חייב לרפאותה. תנו רבנן: אלמנה ניזונת מנכסי יתומים, וצריכה רפואה – הרי היא כמזונות (רש"י: ואם צריכה רפואה הרי הרפואה כמזונות דתרווייהו חיותא ניהו). רבן שמעון בן גמליאל אומר: רפואה שיש לה קצבה – נתרפאת מכתובתה, שאין לה קצבה – הרי היא כמזונות (רש"י: הלכך רפואה שיש לה קצבה שאינה חולה תדיר אינה בכלל מזונות).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מתבאר בברייתא שחיוב רפואת אלמנה הוא מטעם מזונות. מטעם זה כתב רש"י על המשנה שגם חיוב רפואת אשתו הוא בכלל מזונות, והחיוב חל כל זמן שהבעל חייב במזונות אשתו. ודעת רבן שמעון בן גמליאל היא לחלק בין רפואה שיש לה קצבה לאין לה קצבה, ודעתו שרפואה שאין לה קצבה היא כמזונות, אך לא ציין את הגדר של רפואה שיש לה קצבה.

בשיטת רש"י שחיוב רפואת האישה הוא מדין מזונות עמדו גם התוספות (נב ע"ב):

אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא עצמה רשאי – לפי שרפואה היא בכלל מזונות והרי קבלה כנגד מעשה ידיה שעד עכשיו אבל אינו רשאי לומר תקבל את גיטה ותפדה את עצמה לפי שלא קבלה תשלום מפירות שאכל עד עכשיו.

נמצא שלשיטת רש"י ותוספות אין חילוק באשה נשואה בין רפואה שיש לה קצבה, לרפואה שאין לה קצבה. ודבריהם מובנים, משום שלא מצינו שמחלקת הגמרא בדבר זה אלא רק גבי אלמנה שחלתה, ולא בחיוב בעל ברפואת אשתו. וכן מצינו ברא"ש (שם ד, כג) שהחילוק בין רפואה שיש לה קצבה לאין לה הוא רק לגבי רפואת אלמנה:

לקתה חייב לרפאותה. תנו רבנן: אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ואם היתה צריכה רפואה הרי היא כמזונות רבן שמעון בן גמליאל אומר רפואה שיש לה קצבה תתרפא מכתובתה רפואה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות והלכתא כרבן שמעון בן גמליאל.

אמר ר' יוחנן עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה – לפי שבארץ ישראל היו רגילין להקיז דם תדיר ואין לה קצבה והויא כמזונות, אבל רפואה שיש לה קצבה דמיא לפרקונה דאתי בבת אחת, וכי היכי דאין היורשין חייבין בפרקונה הכי נמי לא מיחייבי בה.

לכאורה דווקא ביתומין הוא דיש חילוק בין רפואה שיש לה קצבה לשאין לה קצבה מטעמא דפרישית דדמיא לפרקונה אבל בחיי הבעל לא ועוד מדלא מפליג אלא גבי אלמנה אבל בירושלמי משמע דהוא הדין בחיי הבעל [...] ויראה לי כיון דלכאורה לפום גמרא דידן לגבי בעל אין חילוק בין יש קצבה לאין קצבה וכן מסתבר, מפרשינן גמרא דבני מערבא "ואי לא בעליך יהיב לך" – פירוש: מן בעליך יהיב לך, כי היכי דלא ליפלוג אגמרא דידן וכן דרך תנא ירושלמי בקיצור לשון.

וכך נפסק בפשטות בשולחן ערוך (אבן העזר הל' כתובות סימן עט סעיפים א ו'ג):

רפואתה כיצד? לקתה – חייב לרפאותה. בין רפואה שיש לה קצבה בין רפואה שאין לה קצבה; אבל אלמנתו אינה מתרפאת מנכסיו, אלא ברפואה שאין לה קצבה, שהיא דומה למזונות [...] אם ראה הבעל שהחולי ארוך, יכול לומר לה: "הרי כתובתיך מונחת או רפאי עצמך מכתובתיך או הריני מגרשך ונותן כתובה"; ואין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ.

גם הריטב"א נוקט שברפואת אשתו אין לחלק בין רפואה שיש לה קצבה לרפואה שאין לה קצבה. אולם מדבריו משמע שגדר החיוב שחייבו חכמים את האדם ברפואת אשתו אינו בכלל חיוב מזונות אלא משום תקנת חכמים, מה שאין כן באלמנה שחיוב הרפואה הוא מטעם מזונות, וזה לשונו:

ועוד אמר ז"ל בשם רבינו הגדול ז"ל דאפילו ברפואה שיש לה קצבה חייב לרפאותה, שלא חלקו בין רפואה שיש לה קצבה לשאין לה קצבה אלא באלמנה לגבי יורשין שאין חיוב רפואתה עליהם אלא מטעם מזונות, אבל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעלה חייב הוא לרפאותה משום תקנה דרבנן ולא מדין מזונות, והיינו דלא אדכרו סוגיין דגמרא אלא באלמנה, אבל הרב בעל העיטור ז"ל כתב דבעלה ג"כ דינו כדורשין מדאמרין בירושלמי (בבא בתרא פרק ט הלכה ד) [...] אלא ודאי פליג אגמרא דילן לפום האי סברא דמרן ז"ל.

דברי הריטב"א הובאו באבני מילואים (סימן עט ס"ק ב), ועל פי זה העלה שכיוון שרפואה אינה מדין מזונות, אם אמרה האישה 'איני ניזונת ואיני עושה', אמנם נפטר מחיוב מזונות, אך מחיוב רפואה אינו נפטר:

ולפי זה נראה דאפילו באשה שאמרה איני ניזונת ואיני עושה ואפילו לדעת הר"ן דסבירא ליה נתבטלה גבה התקנה ושוב אינה יכולה לחזור בה – הביאו בית יוסף ורמ"א לעיל (סימן ט) עיין שם – אפילו הכי חייב ברפואתה ומשום דרפואה לאו מדין מזונות חייב בעל אלא תקנתא דרבנן היא ואינה כנגד מעשי ידיה [...]

נמצא שיש נפקא מינה בין שיטת רש"י ותוספות לשיטת הריטב"א במקום שהבעל אינו חייב במזונות אשתו – אם הוא חייב ברפואתה: לדעת רש"י ותוספות כיוון שחיוב רפואה הוא מדין מזונות הרי שנפטר אף מרפואתה, אולם לדעת הריטב"א הוא חייב ברפואתה, שהרי חיוב הרפואה הוא משום תקנת חכמים ולא משום חיוב מזונות.

עד עתה, לא ראינו מי שחילק ברפואת אישה בין רפואה שיש לה קצבה לאין לה קצבה. והאחרונים האריכו לדקדק בלשון הרא"ש ונחלקו בהבנתו.

הבית שמואל (ס"ק א) כתב כך:

כתב הרא"ש: רפואה שאין לה קצבה בכלל מזונות הוא וכשיש לה קצבה בכלל פורקנה הוא שבא ג"כ בבת אחת, לכן יתומים פטורים מרפואה שיש לה קצבה כשם שהם פטורים לפדות אותה.

לפי זה נראה לכאורה דאין יכול לומר הבעל "הרי כתובתך ורפאי את עצמך" ברפואה שיש קצבה דהא כתבו תוספות הטעם דרשאי לומר "רפאי את עצמך" משום [ש]רפואה בכלל מזונות שהם נגד מעשה ידיה והרי קבלה בעד מעשה ידיה המזונות עד היום, אבל פדיון הוא כנגד הפירות שאכל ועדיין לא קבלה כלום בעד הפירות – משום הכי אינו יכול לומר "רפאי את עצמך". אם כן רפואה שיש קצבה נמי נגד הפירות ועדיין לא קבלה כלום אינו יכול לומר "רפאי את עצמך". לפי זה יש לישב דברי הטור – מה שכתב "אם ראה הבעל שחולי ארוך יכול לומר 'הרי כתובתך ורפאי את עצמך' רשאי", ולכאורה קשה למה כתב שחולי ארוך, ולמה שכתבתי שפיר משום [ש]כשהחולי ארוך מסתמא אין קצבה לרפואה והוא בכלל מזונות לכן יש לומר "רפאי את עצמך" אבל ברפואה שיש קצבה אינו יכול לומר "רפאי את עצמך".

הבית שמואל הביא את דברי הרא"ש הנ"ל, והבין שלדעת הרא"ש גם לגבי חיוב רפואת בעל לאשתו יש חילוק: רפואה שאין לה קצבה היא בכלל מזונות, אולם רפואה שיש לה קצבה היא בכלל פרקונה. ולמד מדבריו שברפואה שאין לה קצבה יכול הבעל לומר לה "הרי כתובתך ורפאי את עצמך", משום שהיא כמזונות והרי קבלה מזונות עד היום כנגד מעשה ידיה. אולם ברפואה שיש לה קצבה שהיא כפרקונה אין הבעל יכול לומר "טלי כתובתך ורפאי את עצמך", שהרי פדיונה הוא כנגד הפירות שאכל ועדיין לא נתן כלום עבורם. ובאופן זה ביאר הבית שמואל את כוונת הטור והשולחן ערוך (בסעיף ג) שכתבו "אם ראה הבעל שהחולי ארוך יכול לומר לה 'הרי כתובתך מונחת' וכו', שהכוונה דווקא לחולי שאין לו קצבה, אבל ברפואה שיש לה קצבה אינו רשאי לומר כן.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

גם רבי עקיבא איגר (מסכת כתובות דף נב ע"ב) נקט כך בהבנת שיטת הרא"ש. ועל פי הבנה זו כתב כמה נפקא מינה בין חיוב מדין מזונות לחיוב מדין פורקנה:

רבן שמעון בן גמליאל אומר רפואה שיש לה קצבה נתרפאת מכתובתה – בהרא"ש כתב דאשה תחת בעלה יש לה רפואה שיש לה קצבה דהוי כמו פרקונה. לפי זה יהיה נפקא מינה באומרת "איני ניזונית ואיני עושה" דלתנא קמא דכל רפואה בכלל מזונות – אין צריך לרפאותה ולרבן שמעון בן גמליאל – חייב ברפואה שיש לה קצבה דהוי בכלל פרקונה. ועוד נפקא מינה בפדה אותה פעם אחת או שריפא אותה פעם אחת ברפואה שיש לה קצבה וחלתה דלרבן שמעון בן גמליאל אין צריך לרפאותה שנית.

ונראה שהבנתם בשיטת הרא"ש היא מדקדוק בלשונו, שכתב:

אבל רפואה שיש לה קצבה דמיא לפרקונה דאתי בבת אחת וכי היכי דאין היורשין חייבין בפרקונה הכי נמי לא מיחייבי בה. לכאורה דווקא ביתומין הוא דיש חילוק בין רפואה שיש לה קצבה לשאין לה קצבה מטעמא דפרישית דדמיא לפרקונה אבל בחיי הבעל לא.

מלשון הרא"ש שעשה הקבלה בין אלמנה לאישה וכתב שהסיבה לפטור באלמנה מרפואה שיש לה קצבה היא משום שהיורשים אינם חייבים בפרקונה, ומלשונו "אבל בחיי הבעל לא" דקדקו שבעל – החייב בפרקונה של אשתו – חייב גם ברפואה שיש לה קצבה ומטעם פרקונה.

ולענ"ד נראה שאין הכרח לדייק כך ברא"ש משתי סיבות:

א. הרא"ש בא לדחות את דברי העיטור שכתב לפטור את הבעל מרפואה שיש לה קצבה. ואם היה סובר שיש אפשרות שגם בבעל יש איזה חילוק בין רפואה שיש לה קצבה לשאין לה קצבה, שיוכל להיפטר באופן שהוא ברפואה שיש לה קצבה מטעם דהוויא כפרקונה, היה עליו לציין זאת, ולא לסתום שרק באלמנה יש לחלק כן.

ב. הרא"ש על המשנה (שם ס"ק כב) המדברת בחיוב בעל ברפואת אשתו, כתב בסתם שהחיוב הוא משום מזונות כרש"י ותוספות ללא חילוק, שכך כתב הרא"ש: "מתני' [...] לקתה חייב לרפאותה, אמר 'הרי גיטה וכתובתה – תרפא את עצמה' רשאי דרפואה כמזונות של כל יום ויום."

והנה, הבית שמואל הביא כסייעתא לדבריו את לשון השולחן ערוך. אולם מדברי החלקת מחוקק (ס"ק ב) משמע שלא כדברי הבית שמואל, שעל לשונו של השולחן ערוך "אם ראה הבעל שהחולי ארוך", כתב: "אפשר לומר דאורחא דמלתא נקט והוא הדין בחולי שאינו ארוך [...]"

כלומר: חולי ארוך אין פירושו רפואה שאין לה קצבה דווקא, אלא שדיבר השולחן ערוך בהווה שבדרך כלל בחולי ארוך ומתמשך יש רצון לבעל להיפטר מרפואתה.

כן מדויק גם מלשון הרמב"ם בהלכות אישות (פרק יד הלכה יז):

האישה שחלתה חייב לרפאות אותה עד שתבריא. ראה שהחולי ארוך ויפסיד ממון הרבה לרפואה ואמר לה: "הרי כתובתיך מונחת או רפאי עצמך מכתובתיך או הריני מגרשך ונותן כתובה והולך" – שומעין לו, ואין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ.

והוסיף הרמב"ם עוד כמה מילים "ויפסיד ממון הרבה", ומשמע כדברי החלקת מחוקק שלא דיבר אלא בהווה, שאם כדברי הבית שמואל לא היה צורך לרמב"ם לכתוב כן.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ושמח לבי בראותי את דברי הבית מאיר על אתר, שכיוונתי לדבריו. הבית מאיר מבאר את סברת החילוק בין רפואת אלמנה לרפואת אישה בחיי בעלה. באלמנה – רפואה שאין לה קצבה חיובה מדין מזונות, ושיש לה קצבה חיובה מדין פרקונה. אולם אישה בחיי בעלה – כל חיוב רפואתה הוא מדין מזונות. וביאור החילוק הוא שרפואה שיש לה קצבה יש לה צד הדומה למזונות שהחיוב הוא גם אם חלתה פעם שנייה, מה שאין כן בפדיון שהחיוב הוא רק פעם אחת, ומצד שני יש לה דמיון לפורקנה שקצבתה ידועה. וכשבאו חכמים לתקן חיוב רפואה לאישה ולא למנה, תיקנו לכל אחת כפי עניינה, וזו לשונו:

דלגבי בעל מפני שהוכרחו החכמים לתקן פדיונה נגד פירות, אף שרפואה שיש לה קצבה בחד צד דומה לפדיון, מכל מקום בין כך ובין כך הכרחו לחייבו אף ביש לה קצבה, דאם הוא לא ירפאנה מי ירפה לה, הא לדידה לית לה מידי, כללינהו בכלל מזונותיה, מה שאין כן לגבי יתומים שיש לה ממון מעצמה ודומה בחד צד לפדיון פטרום מדאינה שוה בכל צד למזונות. לכן לעניות דעתי דין הבית שמואל צריך עיון.

ושוב ראיתי דברי האבני מילואים (ס"ק ג), שגם הוא דחה דברי הבית שמואל. ותורף דבריו שרבנן תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה משום ששניהם מצויים, ותיקנו פרקונה תחת פירותיה משום ששניהם אינם מצויים. ולכן, רפואה בין שיש לה קצבה ובין שאין לה קצבה מכיוון שהיא מצויה היא בכלל התקנה כנגד מעשה ידיה. וזה לא כפי שכתב הבית שמואל שתיקנו רפואה שיש לה קצבה כנגד פירותיה.

ומדברי הרא"ש אין ראיה, שאף שכתב הרא"ש שרפואה שיש לה קצבה דומה לפרקונה, לא כתב שהיא "בכלל פרקונה" אלא רק "דומה" – בצד מסוים – שהחיוב בא בבת אחת, ולכן חכמים פטרו את היורשים מרפואה שיש לה קצבה, היות שאין היתומים חייבים בכל צרכי האלמנה אלא רק במזונותיה, ותיקנו עליהם חכמים לרפאותה רק בדבר הדומה למזונות, דהיינו רפואה שאין לה קצבה.

אולם לגבי רפואת אישה לא חילקו, משום שיסוד החיוב של הבעל ברפואת אשתו הוא תקנת חכמים שחייב לדאוג לכל צרכיה ולא מדין חיוב מזונות, ולכן לגבי אישה בחיי בעלה אין לחלק כלל בין רפואה שיש לה קצבה לרפואה שאין לה קצבה. וזה לשון האבני מילואים:

ודבריו שגבו ממני דלא מצינו בשום פוסק דרפואה שיש לה קצבה נגד פירות היא, ובפרק נערה (מז, ב) שם דאמרו "תקנו מזונות תחת מעשי ידיה ופירות תחת פרקונה" ופריך "ואיפוך אנא" – "אמר אביי תקנו מצוי למצוי ושאינו מצוי לשאינו מצוי" וכתב רש"י "מזונות ומעשי ידיה מצויין, שבויה ואשה שיש לה נכסי מלוג לא שכיח" עיין שם.

וכיון דרפואה שאין לה קצבה תחת מעשי ידיה ובכלל מזונות על כורחך צריך לומר דרפואה שכיח, ואם כן: מה לי יש לה קצבה או אין לה קצבה – תרווייהו שכיחי. ואם כן, תקנו מצוי למצוי ושניהם תחת מעשי ידיה, דאין סברא לומר דרפואה שאין לה קצבה שכיחא טפי משיש לה קצבה דאי אפשר לומר דחולי ארוך שכיח טפי מחולי שאינו ארוך שהרי החוש מכחישו.

ולפינו לשון הרא"ש (פרק ד סימן כג) וזו לשונו:

"א"ר יוחנן עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה לפי שבארץ ישראל היו רגילין להקיז שם תדיר ואין לו קצבה והוי כמו מזונות, אבל רפואה שיש לה קצבה דמיא לפרקונה דאתי בבת אחת וכי היכי דאין היורשין חייבין בפרקונה הכי נמי לא מיחייבי בה."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עד כאן לשונו.

ולא כתב דרפואה שיש לה קצבה בכלל פרקונה אלא דדמיא לפרקונה, וכונתו נראה לפי מה שכתב בפסקיו ריש פרק הנושא גבי פסק לזון את בת אשתו, זו לשונו:

"ואם חלטה אינו חייב לרפאותה ואף על גב דאמרין במזון האישה דרפואה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות הני מילי באוכלת בתנאי בית דין שהוא מחויב להספיק כל צרכיה אבל המקבל עליו לפרנס אין הרפואה בכלל."

עד כאן לשונו, עיין שם.

וכיון דרפואה שאין לה קצבה נמי אינו בכלל מזונות אלא משום דמתנאי בית דין מחויב הוא להספיק כל צרכיה, אם כן הוא הדין רפואה שיש לה קצבה נמי בכלל צרכיה היא לכך הוצרך לטעם דדמיא לפרקונה דאתי בבת אחת דאין לה על היורשין לכך לא תקנו ביורשין רפואה שיש לה קצבה דאתי בבת אחת, אבל אי לאו האי טעמא לא היה חילוק בין יש לה קצבה לאין לה דגם באין לה קצבה לאו בכלל מזונות היא דהא לא מיחייב גבי בת אשתו, אלא בכלל תנאי בית דין להספיק צרכיה ואם כן יש לה קצבה נמי בכלל צרכיה היא, לזה כתב הרא"ש משום דדמיא לפרקונה לא תקנו רבנן גבי יורשין כיון דאתי בבת אחת, אבל אינו בכלל פרקונה שהוא נגד פירות כמ"ש וזה פשוט וברור.

אחר כך הביא האבני מילואים את דברי השיטה מקובצת בשם הרמ"ה, שכתב לבאר את המשנה שחילקה בין פרקונה לרפואתה, מדוע רק לגבי רפואתה יכול הבעל לומר "הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה", ואינו רשאי לומר כן לגבי חיוב פרקונה. וכתב הרמ"ה שחיוב הפדיון משנשבת כבר חל עליו בפעם אחת, ולכן אינו יכול להיפטר ממה שחל עליו. אולם לגבי רפואתה מדובר בתהליך מתמשך של ריפוי שכל יום חל עליו החיוב מחדש לאותו היום, ולא יועיל אם ישלם מראש את כל התשלום כי הרפואה נמשכת ימים רבים, ולכן החיוב אינו חל עליו בבת אחת.

וזו לשונו (נא, א ד"ה ורש"י):

כתב הרמ"ה ז"ל: ומה הפרש יש בין פרקונה לרפואה, שהשבויה משעה שנשבת נתחייב לה הבעל בכדי פרקונה ומידי דחייל עליה חיובא בבת אחת היא שאילו שלח פדיון שמבקשין ממנו מיד היתה נפדית לפיכך אינו יכול לפטור את עצמו מדבר שנתחייב כבר בו אבל רפואה לאו מידי דחייל עליה חיובא מעיקרא היא שאילו נתן לרופא כפלי כפלים מרפואתה לא היה יכול לרפאותה מיד נמצא שאינו מתחייב בכל רפואתה בבת אחת אלא בכל יום ויום הוא מתחייב בה דבר יום ביומו ורפואת אותו יום כבר נתן ורפואת מחר עדיין לא נתחייב בה נמצא שאינו פוטר עצמו מדבר שכבר נתחייב בו, הא למה זה דומה למזונותי וכו' שהוא יכול לפטור עצמו ממזונות הראויות למחר בגט שהוא נותן לה היום כך הוא יכול להפטר מרפואתה. עכ"ל.

ועל פי זה מסיק האבני מילואים, שאין הדין תלוי האם יכול לשלם את כל השכר בפעם אחת, אלא תלוי ברפואה עצמה האם מסתיים הריפוי בפעם אחת:

ולפי האי טעמא אפשר לומר דברפואה שיש לה קצבה אינו יכול לומר הרי גיטה וכתובתה ותרפא את עצמה כיון שאין שכר הרפואה דבר יום ביומו וכבר נתחייב ברפואתה בפעם אחת ואינו יכול להפטר מדבר שכבר נתחייב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בו, אבל נראה דזה אינו דלא תליא מלתא בשכר הרפואה אלא ברפואה עצמה כמו בפדיון שאם היה נותן דמי הפדיון מיד כשנשכית היתה נפדית מיד, מה שאין כן גבי רפואה – אף שיש קצבה לשכר הרפואה מכל מקום הרפואה לא נעשית מיד אלא דבר יום ביומו, אם כן גם הוא לא נתחייב אלא דבר יום ביומו, (ועדיין הדבר דומה למזונות שהרי גם במזונות יש קצבה לכל שבוע ובבגדים הקצבה לכל השנה כמבואר במשנה דהמשרה אשתו על ידי שלישי, ואפילו הכי אם מגרשה פוטר עצמו מיד משום דהחויב אינו בא אלא דבר יום ביומו, הכי נמי גבי רפואה אף שיש לה קצבה היינו לשכר רופא מ"מ החויב אינו בא אלא דבר יום ביומו לכך כשמגרשה תו לא מיחייב ולא הוי פוטר עצמו מדבר שכבר נתחייב בו שאין החויב בא בבת אחת כיון שלא תוכל להרפא בפעם אחת וכמ"ש).

מן הכלל אל הפרט

בנידון דידן מדובר בטיפול שיניים שלא התבצע. הטיפול הוא תמורת תשלום קצוב והווי כרפואה שיש לה קצבה.

לפיכך, לפי שיטת רש"י, תוספות וסיעתם:

חייב הרפואה בין יש לה קצבה בין אין לה קצבה הוא מדין מזונות, ולכן הבעל פטור מכמה טעמים:

א. יכול לומר לה כתובתך מונחת, רפאי עצמך מכתובתך. ואף שבנידון דידן יש ויכוח על חיוב הכתובה, בכל אופן רשאי הבעל לטעון שאינו חייב כתובה ולהיפטר לגמרי.

ב. אף במקום שאכן היה חייב במזונותיה, אם האישה לא לוותה ואכלה אינו חייב לשלם על מה שלא שילמה בפועל (שולחן ערוך אבן העזר סימן ע). ובענייננו, אינו חייב לשלם על הטיפול הרפואי שלא התרחש בפועל.

ולפי שיטת הרא"ש:

על פי פירוש הבית מאיר שחייב רפואה בין שיש לה קצבה בין שאין לה קצבה הוא משום מזונות כשיטת רש"י וסיעתו, הבעל פטור כאמור לעיל, וכן נראית דעת החלקת מחוקק בדעת השולחן ערוך, וכן דייקנו בדברי הרמב"ם.

אולם לפי שיטת הבית שמואל ורבי עקיבא איגר בביאור דברי הרא"ש שחייב רפואה שיש לה קצבה הוא מדין פרקונה ולכן אינו רשאי לומר טלי כתובתך ורפאי את עצמך. היה נראה לומר שבנידון דידן חייב הבעל לשלם על כל הטיפול משום שכבר חל החיוב. וכן נראה מדברי האבני מלואים בביאור דברי הרמ"ה שכל טיפול רפואי שמסתיים בפעם אחת הוא בכלל פרקונה שחייב.

אך יש לדחות שגם לשיטתם אפשר לומר שכיוון שכבר היה טיפול אחד היינו עקירת השיניים והתקנה זמנית של שיניים תותבות, הבעל נפטר מטיפול נוסף שהרי חיוב פרקונה הוא חיוב חד-פעמי כאמור, ואם ישיב הטוען שזה טיפול אחד ארוך שעדיין לא הסתיים, ממילא לפי הגדרתו של האבני מלואים אין חיוב רפואה זו מדין פרקונה אלא מדין מזונות משום שזה תהליך ריפוי מתמשך כאמור לעיל, ואם החיוב משום מזונות יכול הבעל לומר טלי כתובתך ורפאי את עצמך כנ"ל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הכרעה

העולה מכל האמור: לדינא יש לפטור את הבעל מתשלום על הטיפול שלא נעשה משום שיכול לומר 'קים לי' כשיטת הפוטרים. אולם על הטיפול שכבר נעשה בעלות של שלושים אלף ש"ח ושלצורכו לוותה האישה כסף (מחציתו מהוריה, ומחציתו מהבנק) – הבעל חייב לשלם.

יש לזכור את דברי ב"כ הבעל המופיעים בפרוטוקול הדיון (מתאריך ה' בטבת תשע"ז – 3.1.2017, שורה 127):

ב"כ הבעל: אני אתייחס למה שהיא אמרה, לשיניים. הגברת אומרת: "לפני שנה וחצי התחלנו טיפול בהסכמה". לא הייתה הסכמה למאה ותשעים אלף שקל.

ומשמע מדבריו שלטיפול הראשוני כן הייתה הסכמה.

אמנם לאחר עריכת חשבון מדוקדק, מכיוון שהבעל הפסיק לזון את האישה רק בתאריך י"ד בתמוז תשע"ה (1.7.2015) ועד תאריך זה מעשי ידיה שלו, ונמצא שכל מה ששולם עד אז מההלוואה הבנקאית – נחשב שהוא שילם, נמצא שעליו לשלם רק את היתרה מיולי 2015 – שאז הפסיק לזון [...] שבעת אלפים וחמש מאות ש"ח.

בנוסף, על הבעל לשלם את חוב ההלוואה שנלקחה מהורי האישה בסך חמישה עשר אלף ש"ח לצורך הטיפול הנ"ל. נמצא שבסך הכול מחויב הבעל בסך עשרים ושניים אלף ש"ח.

ברם ביום כ"ט בתמוז תשע"ו (4.8.2016) פסק בית הדין מזונות זמניים לאישה בסך אלף ושלוש מאות ש"ח, בשל העדר תגובתו של הבעל לתביעת האישה תוך מתן אפשרות נוספת לבעל להגיב תוך ארבעה עשר יום.

ובתאריך כ"ח במרחשוון תשע"ז (29.11.2016) הגיב הבעל על החלטת בית הדין לחיובו במזונות זמניים וביקש החזר הכספים ששילם עבור מזונות על סך 5,413 ש"ח:

במסגרת זאת, עומד הבעל על בקשתו להשבת כספים בסך של 5,413 ש"ח ששולמו כאשר מקורם בגזל! בחוסר תום לב משווע מצד המשיבה בהיותה מכמינה מבית הדין פרטים מהותיים השוללים מכל וכל זכאות למזונות אישה ו/או כתובה או תוספת כתובה או פיצויי גירושין ומשכך מוגשת הבקשה דידן הן להשבת כספים והן לדון בבקשתו זו במסגרת הדיון שבו נקבע לדון בטענות הרכושיות של הצדדים.

ובתאריך ו' בכסלו התשע"ז (6.12.2016) ניתנה החלטה המבטלת את חיוב הבעל במזונות זמניים, וכך נכתב בהחלטה:

לאור הודאת האישה על השתכרותה, בית הדין פוטר את הבעל ממזונות אישה זמניים. הבעל יכול לומר לאישה צאי מעשה ידיך במזונותיך – עיין מסכת כתובות דף ע' ושלחן ערוך אבן העזר סימן ע'.

במידה וכבר שילם הבעל מזונות לאשה, הסכום יקוזז במסגרת חלוקת הרכוש.

נמצא שעל האישה להחזיר לבעל סך 5,413 ש"ח ששילם עבור המזונות הזמניים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנה

לאור האמור לעיל יש להפחית את הסכום הנ"ל מחיוב הבעל ונמצא שחוב הבעל עומד על סך של 17,087 ש"ח.

סכום זה ישולם לאחר סיום ההתדיינות על חיוב הכתובה.

הרב אברהם דב זרביב

מצטרף למסקנות.

הרב אריה אוריאל

אני מצטרף למסקנות פסק הדין שכתב בהשקעה רבה ידידי הגרא"ד זרביב. אי"ה בעתיד אוסיף על נימוקיו.

הרב אברהם מייזלס

נפסק כאמור.

ניתן ביום ג' בניסן התשע"ז (30.3.2017).

הרב אברהם דב זרביב

הרב אריה אוריאל

הרב אברהם מייזלס